

ОБ'ЄКТНА РЕОРІЄНТАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ НОВИХ ІНДУСТРІАЛЬНИХ КРАЇН ТА УКРАЇНИ

С. І. АРХІЄРЕЄВ, докт. екон. наук, проф. кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Реорієнтація міжнародного бізнесу має змінити, крім *суб'єктної* спрямованості, також *об'єктну* орієнтацію [1]. Як *перший фактор*, що дозволяє це зробити, може претендувати часто згадуване в дослідженнях збільшення доданої вартості експорту шляхом більш глибокої переробки традиційних продуктів, тоді як *другий фактор* пов'язаний з виробництвом нових продуктів, тобто з переходом на інноваційний шлях розвитку. Для перевірки значення *першого фактора* використовуємо показник доданої вартості експорту до ВДВ.

На рис. 1 наведено співвідношення за цим показником східноазіатських нових індустріальних країн НІК-2 та НІК-3 з Україною, яке показує, що у 2014 році її показники були в центрі показників аналізованої групи країн, за десятиліття лише наблизившись до середнього значення показника цієї групи. (Країни НІК-1 недоцільно порівнювати, тому що, принаймні, 3 з них офіційно визнані розвиненими (advanced) економіками, а 4-ю є Тайвань, який не входить до класифікації тільки через його часткове визнання, але, зважаючи на все, також повинен входити до групи розвинених.)

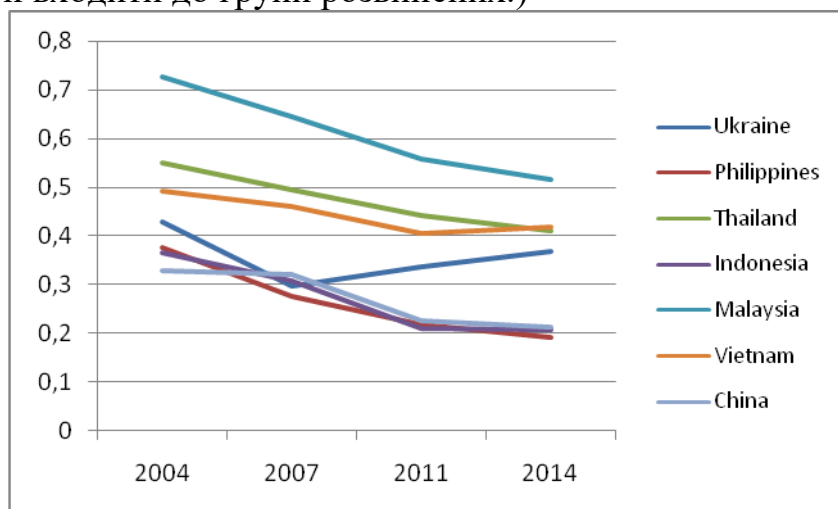

Рис. 1. Частка доданої вартості експорту у ВДВ країн НІК-2,3 та України, %
Джерело: розроблено автором за [2].

У принципі показники відкритості показують її досить високий рівень для України (що виявляється у високій частці експорту доданої вартості), принаймні щодо зовнішньої торгівлі. Звісно, за рахунок збільшення доданої вартості існуючих експортних товарів можна поліпшити ситуацію. Проте жодних надрезервів Україна в цьому відношенні не має, мова швидше повинна йти про більш всеосяжне нарощування створюваної доданої вартості, що, на нашу думку, передбачає вихід за рамки сформованої спеціалізації виробництва. Тому завданням реорієнтації більшою мірою є перетворення виробництва, яке дозволить наростити його обсяги.

Природно, йдеться про експортно-орієнтоване виробництво, а не про менш перспективне імпортозаміщення. Питання в тому, як цього досягти. Швидше за все, для цього знадобляться заходи щодо стимулювання ввезення капіталу, технологій, ліцензій, ноу-хау. Іншими словами, традиційний експорт товарів, вироблених Україною самостійно, має бути замінений чимось іншим. На нашу думку, єдиною реальною альтернативою можуть бути товари, що виробляються в рамках глобальних ланцюжків створення вартості (ГЛСВ). Таким чином, важливим фактором має стати реорієнтація з виробництва традиційних продуктів національної спеціалізації на нетрадиційні стадії глобалізованих виробничих циклів.

Таким чином, об'єктна реорієнтація міжнародного бізнесу пов'язана з іншим фактором, що обумовлює також необхідність зміни його процесного характеру. Тобто на сучасному етапі реорієнтації має йтися не про реінтеграцію у світову торгівлю, а про реінтеграцію у світове виробництво, важливу роль у якій покликана зіграти галузева реорієнтація на користь промислового сектора. Оскільки можливості реіндустріалізації на старій промисловій основі сьогодні вичерпані, виникає нагальна необхідність неоіндустріалізації, подібної до процесів, що мають місце в нових індустриальних економіках Східної Азії. Для ілюстрації того, що з цією роллю сектор міжнародного бізнесу справляється набагато гірше, ніж із забезпеченням високої частки доданої вартості в експорті, проаналізуємо показник хай-тек експорту України порівняно з так званими новими індустриальними країнами (НІК, у більш новій термінології – newly industrializing economies, NIEs) Східної Азії НІК-2 (так звані «АСЕАН-4»: Індонезія, Малайзія, Таїланд, Філіппіни), а також В'єтнамом і Китаєм, які іноді називають НІК-3 і які почали корінні перетворення практично одночасно з Україною. Як бачимо на рис. 2, відставання України від більшості країн гнітюче та досягає двадцятикратного.

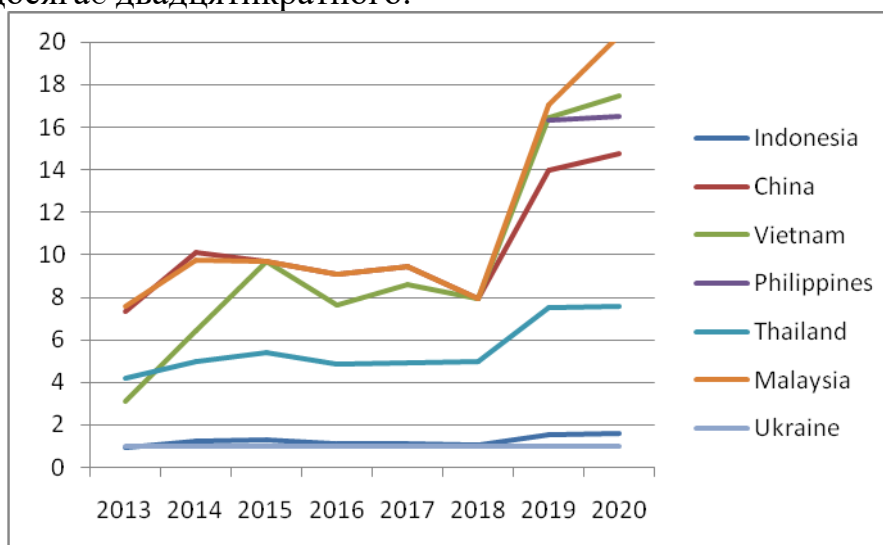

Рис. 2. Співвідношення частки хай-тек експорту країн НІК-2, 3 та України (=1)
Джерело: розроблено автором за [3].

Адже саме з переходом на інноваційний шлях розвитку пов'язана перспектива зміни структури експорту. Заради справедливості зазначимо, що відповідно до даних Світових індексів розвитку WDI відставання України за

цим показником від найбільш розвинених Сінгапуру (НІК-1) і Малайзії (НІК-2) менше і становить «всього лише» 9 разів. Навіть у цьому випадку становище серйозно відрізняється від їх співвідношення за часткою експорту доданої вартості, що, ймовірно, говорить про більшу значущість для України фактора, пов'язаного з інноваційним розвитком. Важливу роль в його активізації мають зіграти мережеві взаємодії? Які було досліджено раніше [4]. Тобто другий фактор пов'язаний з виробництвом нових продуктів, з переходом на інноваційний шлях розвитку переважає. Але враховуючи зміни процесного характеру, швидше йдеться про інноваційні проміжні продукти, ніж про кінцеві.

Література:

1. Архієреєв С. І. Економіко-теоретичні засади посттрансформаційної реорієнтації міжнародного бізнесу. *Економічна теорія*. 2022. No 1. С. 45-70.
2. Export of Value Added Database. The World Integrated Trade Solution (WITS) URL: <https://wits.worldbank.org/analyticaldata/evad> (Last accessed: 31.01.2023)
3. Global Innovation Index –web site. URL: <https://www.globalinnovationindex.org> (Last accessed: 31.01.2023)
4. Архиев С. И. Институциональные интеракции как основа сетевых взаимодействий и проблемы посттрансформационной рыночной экономики / *Journal of Institutional Studies (Журнал институциональных исследований)*. 2012. № 1. Т. 4. С. 9-24.